

Gs. Nguyễn Văn Tuấn - Biến thể Omicron: hiểu như thế nào cho đúng?

Biến thể Omicron: hiểu như thế nào cho đúng?

Tin tức về biến thể mới (Omicron) gây hoang mang cho nhiều người trên thế giới. Nhưng chúng ta cần bình tĩnh để xem xét và đánh giá khả năng lây nhiễm và hiệu quả vaccine đối với biến thể mới.

Thông tin về con virus nCov có biến thể mới chẳng làm giới khoa học ngạc nhiên, nhưng công chúng thì thấy quan tâm. Như là một qui luật sinh tồn, con virus biến hoá liên tục và nó muốn nhiễm cho càng nhiều người càng tốt [1]. Chúng ta đã thấy các biến thể Alpha, Delta, và nay thêm một biến thể mới có tên là Omicron. Cách định danh cũng khá thú vị vì bỏ qua chữ cái "Xi" (trong mẫu tự Hi Lạp), có lẽ tránh tên ông Tập Cận Bình?

Khi một biến thể của virus xuất hiện thì có 3 câu hỏi quan trọng đặt ra là:

- Độc lực của biến thể mới ra sao?
- Khả năng nó có thể gây ra một đại dịch mới?

- Vaccine có hiệu lực đối với biến thể mới?

Nói một cách ngắn gọn, cho đến nay cả 3 câu hỏi đó đều chưa có câu trả lời. Lí do đơn giản là nó mới xuất hiện vài ngày, và giới khoa học vẫn còn đang thu thập dữ liệu & nghiên cứu để hiểu hơn. Do đó, những thông tin hiện nay còn rất mù mờ. Không có gì là chắc chắn. Không có ai dám xác định điều gì cả. Nhưng chúng ta có thể bàn qua 3 câu hỏi trên.

1. Độc lực?

Như nói trên, virus sẽ tiếp tục biến hoá thành các biến thể mới, nên chúng ta không ngạc nhiên khi thấy biến thể Omicron. Tôi đọc từ tập san khoa học Nature thì biết rằng biến thể mới này xuất phát từ Botswana qua giải trình tự gen của một ca nhiễm. Nó được định danh là B.1.1.529.

Biến thể này dễ nhận ra là vì cái gai (spike) của con virus có 30 điểm khác biệt so với biến thể gốc. Một số thay đổi hay khác biệt này đã được tìm thấy trong biến thể Delta và Alpha, và chúng có liên quan đến khả năng kháng kháng thể. Đó chính là lí do WHO đặt biến thể này là "Variant of Concern", tức biến thể quan tâm.

Nó đáng quan tâm là vì ở Nam Phi các giới chức y tế quan sát thấy một đợt nhiễm mới ở tỉnh Gauteng (thành phố Johannesburg). Khi phân tích các ca nhiễm mới này, họ phát hiện biến thể Omicron hay B.1.1.529 là thủ phạm của tất cả 77 ca nhiễm. Họ vẫn còn đang phân tích hơn 100 mẫu khác. Tuy nhiên, các nhà khoa học Nam Phi nghi ngờ rằng biến thể này rất có thể đã lưu hành khá nhiều trong cộng đồng [2].

2. Đại dịch mới?

Theo lí thuyết thì biến thể có độ lây lan càng cao thì độ độc hại càng giảm. Xin nhấn mạnh là 'giảm' chứ không phải là không độc hại. H1N1 là một ca tiêu biểu. Con virus này H1N1 là thủ phạm của đại dịch Tây Ban Nha vào năm 1918 và Swine Flu năm 2009. Con virus OC43 là một biến thể của coronavirus (thủ phạm gây cảm cúm) có vẻ càng ngày càng ít độc hại hơn (trước đây con này là thủ phạm của đại dịch 1890 giết chết hơn 1 triệu người).

Biến thể Delta khi mới xuất hiện cũng làm cho thế giới quan ngại là nó sẽ gây ra đại dịch mới. Nhưng đến nay thì chúng ta thấy nó có hệ số lây lan rất cao (6 hay 7), nhưng nguy cơ tử vong thì có nơi thấp [3], có nơi cao [4]. Thành ra, dựa vào quá khứ, chúng ta có thể nói rằng xác suất mà biến thể mới Omicron gây ra đại dịch mới rất thấp.

3. Hiệu lực của vaccine đối với biến thể mới?

Một cách ngắn gọn: không ai biết. Tất cả các vaccine được thiết kế phòng chống biến thể gốc, do đó vaccine hiện hành có hiệu quả thấp đối với biến thể Delta (và đó cũng là lí do tại sao nhiều nước ghi nhận sự gia tăng số ca với biến thể Delta). Suy ra từ đó, chúng ta có thể đoán rằng các vaccine cũng có hiệu lực với biến thể mới nhưng chắc chắn không cao như thấy trong thử nghiệm lâm sàng.

Tuy nhiên, có vài thông tin đáng chú ý về biến thể Omicron. Ở Hồng Kong, các giới chức y tế phát hiện 2 người phát hiện bị nhiễm biến thể Omicron và cả hai đều được tiêm chủng 2 liều vaccine Pfizer. Ở Phi châu, người ta cũng ghi nhận hơn 100 ca nhiễm đột phá với Omicron là thủ phạm. Những thông tin này khó nói lên điều gì, nhưng nó cho thấy vaccine không hẳn là cái 'áo giáp' chống lại tất cả biến thể của con nCov.

Tóm lại, biến thể Omicron được phát hiện ở Botswana và đang là biến thể quan tâm, nhưng thông tin về nó thì rất rời rạc và không đầy đủ. Nếu định luật sinh học về sự sinh tồn của virus là đúng thì chúng ta hi vọng rằng biến thể mới sẽ có mức độ lây lan cao nhưng ít độc hại hơn (hiểu theo nghĩa nguy cơ tử vong thấp hơn). Sự xuất hiện của Omicron là một minh chứng cho thấy chúng ta phải sống chung với nCov và rằng chiến lược zero covid là không khả thi.

[1] <https://www.nature.com/articles/s41564-020-0690-4>

[2] <https://www.nature.com/articles/d41586-021-03552-w>

[3] <https://www.abc.net.au/.../delta-coronavirus.../100255804>

[4] Nhưng số liệu mới nhứt từ Canada thì cho thấy nguy cơ tử vong đối với biến thể Delta cao hơn biến thể gốc. Nguồn:

<https://www.cmaj.ca/.../2021/10/04/cmaj.211248.full.pdf>

[FB Nguyễn Tuấn](#)